

داروهای بدون نسخه (OTC)

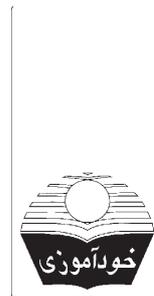
دکتر فرشاد روشن ضمیر

در ایالات متحده و نیز سایر کشورها بیماران به دو طریق به دارو دسترسی پیدا می کنند: با ارایه نسخه (که توسط پزشک یا سایر گروه های مجاز نوشته شده) و یا بدون ارایه نسخه داروهای گروه اخیر را داروهای OTC (یعنی قابل عرضه در آن سوی پیشخوان) نیز می نامند دسترسی به بعضی از داروهای بدون نسخه با مشورت دکتر داروساز عملی می شود.

تخمین زده اند که در سال ۲۰۰۰ در ایالات متحده ۱۹/۱ بلیون دلار صرف خرید داروهای OTC (بدون نسخه) شده است در حالی که سقف مصرف این داروها در سال ۱۹۸۷ تنها ۱۰/۵ بلیون دلار بوده است. روندی که افزایش مصرف را موجب شده علاوه بر قدرت تبلیغات و ارایه محصولات متنوع، جابجایی اقلامی از سیاهه داروهای نسخه ای (only Medicine

جدول ۱- فهرست بعضی از داروهایی که قبلاً با نسخه عرضه می شدند و اینک به صورت OTC ارایه می گردند

- آنتی هیستامین (دیفن هیدرامین)
- H₂ - بلاکرها (سایمتیدین، رانیتیدین، فاموتیدین)
- NSAID_s (ایبوپروفن، ناپروکسن، کتوپروفن)
- محرک های رشد مو (مینوکسیدیل ۲ و ۵ درصد)
- داروهای ضد قارچ (کلوتریمازول، کتوکونازول)
- داروهای ضد اسهال (لوپرامید)
- ضد احتقان (پسودوافدرین)

نسخه‌ای (POM) به فهرست داروهای بدون نسخه (OTC) دو عامل مورد توجه قرار می‌گیرد:

- سهولت دسترسی بیماران به دارو
- تقلیل هزینه‌های دارویی

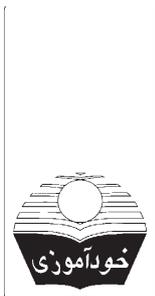
اما برای انجام این کار سازمان غذا و داروی آمریکا، بر دو محور اساسی تاکید می‌نماید:

- ۱- سلامت دارو (نداشتن عارضه جدی در محدوده دوز توصیه شده)
- ۲- داشتن کارآیی

همان گونه که اشاره شد رویکرد به داروهای OTC مبنای اقتصادی نیز دارد برای دستیابی به یک داروی نسخه‌ای، پرداخت هزینه ویزیت پزشک، زمان صرف شده برای انجام ویزیت، دریافت اقلام دارویی نسخه با پوشش حمایتی بیمه بار سنگینی را متوجه سازمان‌های بیمه‌گذار می‌کند و آن‌ها را به صورت مشوقان قدرتمند OTC کردن داروها جلوه می‌دهد. هر چند برای رعایت انصاف باید میزان هزینه‌هایی که بیمار در اثر استفاده نادرست داروهای OTC متقبل می‌شود یا به کارگیری آن‌ها در موارد نامناسب را نیز در سبد هزینه‌ها قرار داد. البته ذکر می‌شود که پررنگ شدن نقش داروسازان در راهنمایی دقیق و صحیح بیماران می‌تواند تا حدی قابل توجه از این وجه منفی داروهای OTC بکاهد.

در هر حال حدود ۳۰۰,۰۰۰ قلم دارو، ابزارهای تشخیص خانگی، فرآورده‌های آرایشی -

بهداشتی (مثل محافظت کننده‌های از نور آفتاب و ...) را می‌توان از داروخانه‌های امریکا بدون نسخه تهیه کرد (از داروهای ضد آکنه تا داروهای ضد میخچه، از داروهای سر درد تا دوش‌های واژینال، از کیت خانگی تشخیص بارداری تا ابزارهای تشخیص آلودگی به H.pylory در این فهرست طولانی قرار دارند). نکته قابل ذکر آن که بخش عمده داروهای این فهرست ترکیب مقادیر متفاوتی از داروهای مشخص می‌باشند به این معنی که هر تولیدکننده بنا بر ذوق و ابتکار خود و پیش‌بینی پسند بازار و مشتریان، مثلاً با آمیختن مقادیر متفاوتی از داروهای ضد احتقان، ضد حساسیت و ضد درد، نوع خاصی از داروهای ضد سرماخوردگی را تهیه و با تبلیغات فراوان روانه بازار می‌کند. تبلیغاتی که اگر با نام مناسب، بسته‌بندی مطلوب و ابتکارات جدید همراه باشد می‌تواند محصول عرضه شده را روانه بالای فهرست داروهای عدیده ضد سرماخوردگی نماید. البته این ترفند فقط شمار خریداران بار اول محصول را زیاد می‌کند اما برای حفظ بازار و نیز گسترش شمار مصرف کنندگان، در مرحله بعد کیفیت محصول است که ماندن آن را بر صدر سیاهه امکان‌پذیر می‌نماید متنوع کردن اشکال دارویی یک محصول قطعاً طیف خریداران را گسترش خواهد داد. سلیقه مشتریان دارویی جافتاده و مقبول مثل Tylenol (استامینوفن با اسم

هستند که نظارت پزشک را طلب می‌کند. با توجه به این نکات، متقاضی تبدیل هر داروی نسخه‌ای به OTC بایستی ثابت کند که مصرف‌کنندگان دارو فارغ از نظارت حرفه‌ای پزشکان (مشروط بر رعایت ضوابط مندرج در روی جعبه دارو و راهنمای مصرف آن) می‌توانند بی‌گزند از عوارض سوء دارو، به کارآیی آن دست پیدا کنند.

۳- اگر دارویی برای یک کاربرد جدید تحت نظارت اهل حرفه، تایید شد در آن صورت خرید آن دارو نیاز به نسخه خواهد داشت.

در سال ۱۹۶۲، FDA بر کارآیی دارو و سلامت داروهای جدید تاکید می‌کند اما در حال حاضر دارویی می‌تواند به عنوان OTC وارد بازار شود که همه اجزا تشکیل دهنده آن طبق ضوابط، قابل عرضه به عنوان OTC باشند.

از سال ۱۹۷۲، FDA داروهای موجود در بازار را از لحاظ Safety و Efficacy بررسی و فرمولاسیون‌های غیر موثر و یا زیانبخش را از بازار حذف نمود که همین دو عامل یعنی سلامت و کارآیی به عنوان محورهای انتخاب داروهای OTC نیز در نظر گرفته شدند. با توجه به این که ورود هر دارو به لیست OTC مصرف آن را به شدت بالا می‌برد، سازندگان دارو، متقاضیان پی‌گیر این جابجایی بوده مدارک لازم برای این امر را تهیه و تحویل FDA می‌نمایند.

طبق مقررات تدوین شده در ۱۹۸۴ در صورتی که دارویی از POM به OTC تغییر کند

تجارتی (تجارتی) متنوع است پس سازنده این نام تجارتی معروف آن را به شکل‌های زیر روانه بازار می‌کند، جدول شماره (۲).

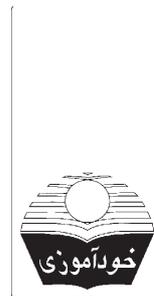
ملاحظه می‌شود که دهها شکل و فرمول دارویی برای تایلنول که خود یکی از صدها نام تجارتی و OTC برای استامینوفن است، ارایه گردیده است.

در عرضه داروهای OTC چون یکی از عوامل تعیین‌کننده قدرت تبلیغات و شناسایی راه نفوذ به فکر مصرف‌کننده است گاه از چنان جنبه‌هایی بدیبهی استفاده می‌شود که انسان را حیران می‌کند به عنوان مثال یکی از داروهای بدون نسخه که فقط حاوی ۵۰۰mg استامینوفن است این نام را برای خود برمی‌گزیند: «Free Anacin Aspirin» که این انتخاب «عاری بودن دارو از آسپیرین» فرآورده را برای کسانی که به هر دلیل از مصرف آسپیرین احتراز می‌کنند، انتخابی و مطلوب جلوه می‌دهد.

در سال ۱۹۵۱ قانون‌گذار معیارهای متفاوتی را برای داروهای نسخه‌ای و بدون نسخه قایل شد. در قانون این سال بر جنبه‌های مختلفی تاکید شده بود.

۱- داروهای با خاصیت اعتیادآور بایستی فقط با نسخه ارایه شوند.

۲- داروهایی که مصرف آن‌ها با نظارت پزشک، می‌تواند ضامن سلامت و ایمنی آن‌ها باشد، بایستی با نسخه مصرف شوند. این داروها دارای توانایی ایجاد مسمومیت و عوارض جانبی جدی

جدول ۲- شکل‌های متنوع داروی Tylenol و خصوصیات متفاوت آن

- * Tablet - Caplet - Geltab - Gel Cap
- * Children's chewable Tab
- * Children's Elixir & Susp liquid
- * Extended Relief
- * Extended - strength Adult liquid
- * Extended - strength Caplet, Geltab
- * Infant drops & susp drops
- * Junior strength chewable tab or swallow cap.

گرفتاری‌های مرتبط با آن، سرفه، آسم و ...)

ج- دردهای مختلف

(سردرد و دردهای خفیف، دردهای ماهیانه، دردهای عضلانی و مفاصل، کمر درد و ...)

د- مشکلات پوستی

[پسوریازیس، آلودگی به جرب و شپش، زخم‌های کوچک، سوختگی، اختلالات جلدی ناشی از آفتاب، آکنه، عفونت‌های قارچی، میخچه، درماتیت تماسی، سوختگی ناشی از آدرار، زیاد شدن رنگدانه‌های پوست، مشکلات پا، ریزش مو، رویش موی نابجا (هیرسوتیسم) و ...]

ه- گرفتاری‌های متفرقه

(چاقی، خستگی و خواب‌آلودگی، اختلالات خواب، تب، مشکلات چشم و گوش)

و- سایر موارد

(کیت‌های خانگی تشخیصی، لوازم مراقبت‌های شخصی، مکمل‌های گیاهی و ...) در آشنا شدن مصرف‌کنندگان با اسامی مختلف و متنوع فرآورده‌های OTC، تبلیغات حرف اول را می‌زند. حاشیه بالای سود، مجاز بودن معرفی و توصیه به مصرف این فرآورده‌ها در محدوده‌هایی که قبلاً مورد تایید مراجع رسمی قرار گرفته، تولیدکنندگان را به سمت بمباردمان تبلیغاتی مصرف‌کننده هدایت می‌کند. مصرف‌کننده‌ای که تحت تاثیر این تبلیغات قرار گرفته و فرآورده‌ای را مصرف کرده در مرحله بعد مبلغ مصرف این فرآورده

تا سه سال سازنده اصلی دارو، عرضه کننده آن به صورت OTC خواهد بود. البته اگر دارویی به عنوان OTC پذیرفته شود، در عین حال می‌تواند به عنوان داروی نسخه‌ای برای کاربردهایی خاص و یا با دوزهای فراتر از مقادیر تایید شده به صورت OTC، همچنان به عنوان داروی POM تجویز گردد.

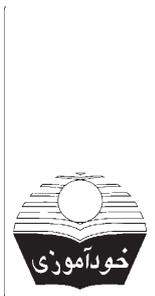
سیاهه داروهای فعلی OTC مفصل بوده اختلالات عدیده‌ای را به شرح زیر پوشش می‌دهد:

الف- داروهایی که برای رفع مشکلات دندان، دهان و دستگاه گوارش مصرف می‌شوند

(داروهای ضد پوسیدگی دندان، التهاب لثه، اختلالات گوارشی، بیماری مسافرت، نفخ، کولیک، عدم تحمل لاکتوز، یبوست، اسهال، انگل‌های روده‌ای و هموروئید).

ب- اختلالات دستگاه تنفس

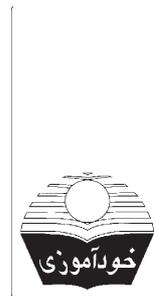
(رینیت آلرژیک، سرماخوردگی و

آن است که اکثر بیماران ترجیح می دهند با داروساز در مورد انتخاب اقلام مورد نیاز خود مشورت کنند این مشاوره بخش اعظم هویت حرفه ای داروساز را به او باز می گرداند. در این موارد معمولاً داروساز به درد دل و خواسته بیمار گوش می دهد، سوالات کوتاهی می پرسد و پاسخ بیمار را (در واقع شرح حال بیمار را) استماع می کند، آنگاه با در نظر گرفتن جمیع جهات دارویی را به بیمار توصیه می کند همراه با توضیحاتی مفصل در باب چگونگی مصرف، دوره مصرف، میزان مصرف، عوارض احتمالی دارو و دهها نکته ضروری دیگر. فرض بر این است که داروهای OTC سالم و موثرند اما سالم بودن دارو در یک محدود معین و در صورت مصرف مقادیر مشخصی از دارو معنی پیدا می کند این باور نادرست را دکتر داروساز حتماً به بیمار گوشزد می کند که داروهای OTC نیز می توانند خطرناک باشند. فرآورده ساده ای مثل قرص های سرماخوردگی به دلیل آن که حاوی مواد سمپاتومیمه تیک هستند می توانند در صورت مصرف با مقادیر بالا برای کسانی که دچار پرفشاری خون هستند و یا آنژین صدری دارند، غیرسالم و حتی خطرناک باشند. آسپیرین و اقلامی از NSAID's (فرآورده هایی که OTC محسوب می شوند) برای کسانی با سابقه زخم گوارشی و یا مشکلات انعقادی که تحت درمان با داروهای ضد انعقادی می باشند و یا مشکلات

نزد دوستان و آشنایان خود می شود اما از این میان سخن یک تن طبق مندرجات مقالات مختلف، بیش از دیگران تاثیرگذار است. آن یک تن کسی نیست جز داروساز. توصیه داروساز در مورد مصرف یا عدم مصرف یک فرآورده نقشی تعیین کننده دارد. چرا که همراه با توضیحات علمی و به زبانی ساده خواهد بود. شاید به همین دلیل باشد که سازندگان داروها و فرآورده های OTC بیش از همه سعی می کنند نظر داروسازان را جلب نمایند. البته فارغ از این بحث (معرفی و توصیه به مصرف یا عدم مصرف یک فرآورده) وظیفه حرفه ای و علم و تجربه داروساز او را در موقعیتی قرار داده است که به وزن واقعی خود در خانواده پزشکی جهان رسیده است.

داروساز در داروخانه مشاوره امین برای انتخاب مناسب ترین فرآورده می باشد. او به مدد دانشی که در سالیان تحصیل آموخته و با استعانت از تجاربی که در حرفه داروسازی کسب کرده پذیرای بیمار یا مراجعه کننده به داروخانه می شود. البته در بسیاری از کشورها بیمار می تواند بسیاری از اقلام OTC را خودگزین کند اما بررسی های متعددی که انجام شده و نتایج آن در مجلات معتبری مثل JAPhA (مجله انجمن داروسازان امریکا) Pharmacy (Am. Drugist, American Medicine) و نیز نشریات پزشکی مثل BMJ (مجله پزشکی بریتانیا) و New England Journal of منتشر گردیده بیانگر

بودن آن (حاد یا مزمن بودن مشکل)

۳- شدت و روند ادامه ناراحتی (بهتر می شود یا بدتر)

۴- علایم و نشانه های مرضی همراه با مشکل

۵- عوامل تشدید کننده یا تخفیف دهنده مشکل

۶- درمان قبلی (قبل از مراجعه) و تمهیدات به کار رفته

ج- شرایط ویژه برای ارجاع بیمار به پزشک

۱- تداوم علایم مرضی بدون روشن بودن دلیل ادامه آن

۲- سخت بودن علایم به طوری که نتوان با تجویز اقلام OTC نسبت به رفع آن اقدام نمود

۳- همراه بودن مشکل با دوره های عود و بهبود

۴- دست یافتن به نشانه هایی که خطیر بودن مشکل بیمار را خاطر نشان می کند

۵- در صورت تجویز دارو، مشکل ظاهراً رفع ولی در واقع مخفی شود که خطر تشدید گرفتاری را همراه خواهد داشت

۶- بیمار در مراجعه قبلی، دارو دریافت و آن را به درستی به کار برده اما مشکل همچنان پا برجاست. در چنین شرایطی با یک گفتگوی منطقی بیمار را برای مراجعه به پزشک باید قانع کرد. البته کلیه سوالات فوق را می توان در اوراق مخصوصی (PIF Information form) درج و آن را به عنوان سابقه بیمار حفظ کرد. در مراجعات بعدی ارزشمند بودن حفظ

پلاکتی دارند، خطرآفرین به شمار می آیند. در کتاب هایی که به داروهای بدون نسخه می پردازند الگوهای متعددی برای کسب اطلاع از بیمار، برای داروسازان ترسیم گردیده است. این الگوها را می توان در سه گروه دسته بندی نمود:

الف- خصوصیات فردی بیمار

ب- اطلاعاتی که داروساز را در روشن ساختن علت شکایت بیمار راهنمایی می کند و به تجویز داروی مناسب برای آن مشکل منجر می شود.

ج- شرایط ویژه ای که تحت آن شرایط بیمار را باید به پزشک ارجاع داد

الف- خصوصیات فردی بیمار

در این بخش اطلاعات زیر از بیمار کسب می شود:

۱- نام بیمار / سن / جنس / حرفه / آدرس / تلفن تماس

۲- سابقه کسالت و مشخصات آن

۳- سابقه مصرف دارو - برای مشکل مطروحه - سابقه مصرف سیگار، الکل، قهوه و ...

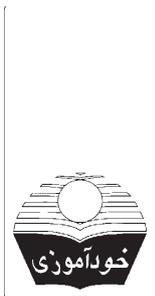
۴- سابقه عوارض دارویی

۵- اقلام درخواستی بیمار / دلایل درخواست آن اقلام و ...

ب- اطلاعات مرتبط با مشکل

۱- شروع مشکل و دوام آن

۲- مکرر بودن بروز مشکل یا ابتدا به ساکن

مادر به این سوالات منفی بود آنگاه سؤال بعدی مطرح می‌شود.

سؤال ۱- سن کودک شما کمتر از سه سال است؟

پاسخ مثبت یعنی ارجاع به پزشک، و پاسخ منفی یعنی طرح سؤال دوم

سؤال ۲- سابقه اسهال به بیش از ۲ روز می‌رسد؟

پاسخ مثبت یعنی ارجاع به پزشک و پاسخ منفی یعنی طرح سؤال بعدی

سؤال ۳- کودک بیمار علاوه بر اسهال، تب هم دارد

پاسخ مثبت، ارجاع به پزشک، پاسخ منفی: سؤال بعد

سؤال ۴- اسهال با خون و بلغم همراه است

پاسخ مثبت: ارجاع به پزشک، پاسخ منفی: سؤال بعد

سؤال ۵- کودک کمتر از ۶ سال دارد؟

در صورت مثبت بودن پاسخ، داروساز از تجویز Luperamide (از داروهای OTC ضد اسهال) منع می‌شود، پاسخ منفی: سؤال آخر

سؤال ۶- آیا بچه نشانه‌هایی از ابتلا به عفونت‌های ویروسی (مثل آبله مرغان) دارد؟ اگر

این نشانه‌ها در کار باشند (پاسخ مثبت)، داروساز مجاز به تجویز داروی بیسموت ساب

سالیسیلات به عنوان داروی OTC، نخواهد بود، اما اگر پاسخ منفی باشد آن وقت داروساز مجاز به تجویز یکی از فرآورده‌های زیر خواهد بود:

این سوابق مشخص و کارآیی آن معلوم خواهد شد.

در انتهای ورقه‌های PIF توصیه‌های داروساز درج می‌شود:

A- نیازی به تجویز دارو نبود (ذکر دلیل آن)

B- بیمار به پزشک ارجاع داده شد (نام پزشک)

C- چند قلم دارو یا وسیله به شرح زیر تحویل بیمار شد: ۱. _____ ۲. _____

در مورد تجویز داروهای OTC باید توجه داشت که بخش عمده‌ای از داروهای OTC، داروهای تلفیقی هستند که اشراف داروساز بر

اجزا موجود در یک فرآورده یا کسب اطلاع در مورد اجزا فرآورده‌های مناسب برای شرایط

بیمار از طریق مراجعه به منابع علمی در دسترس مانع تجویز ترکیباتی با اجزا همسان می‌شود که می‌تواند تشدید عوارض مرتبط با

آن اجزا را موجب گردد. نکته دیگر رعایت نوعی سلسله مراتب در سوالات مطروحه از بیمار

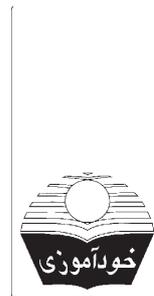
می‌باشد که معمولاً در کتب مرتبط آن‌ها را به صورت الگوریتم‌هایی طراحی کرده‌اند که

پاسخ مثبت یا منفی بیمار به هر سؤال تکلیف اقدام یا سؤال بعدی را روشن می‌کند. به عنوان

نمونه از مادری که برای فرزند خود که دچار اسهال شده درخواست دارو می‌کند سوالات

۶ گانه زیر را به ترتیب مطرح می‌کنند.

ارایه پاسخ مثبت در هر یک از این مراحل باعث ارجاع بیمار نزد پزشک خواهد شد اما اگر پاسخ

بیشتری است. اهم این ملاحظات به ترتیب در گروه‌های فوق‌الذکر عبارتند از:

الف - سالمندان

■ از تجویز داروهایی با خاصیت آنتی‌کولینرژیک باید اجتناب شود

■ داروهایی که فرد سالمند برای بیماری‌های خود مصرف می‌کند باید هنگام تجویز داروهای OTC مورد توجه قرار گیرد

■ از تجویز داروهای یبوست‌زا مثل آنتاسیدهای حاوی آلومینیم و نیز تجویز اوبیوییدها خودداری شود

■ هنگام توصیه داروهای تضعیف‌کننده CNS (مثل آنتی‌هیستامین‌ها) بیشتر احتیاط شود

■ و بالاخره میزان سدیم فرآورده‌های تجویزی (قرص‌های جوشان، آنتاسیدها و ...) مورد توجه قرار گیرد.

ب - در خانم‌های باردار و شیرده

■ فرآورده‌های حاوی ید توصیه نشود (قرص‌های مکیدنی، آنتی‌سپتیک‌های حاوی ید، داروهای ضد سرفه و خلط‌آور)

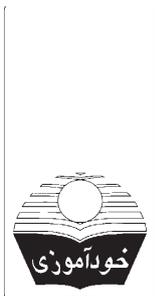
■ از مصرف فرآورده‌های حاوی مقادیر زیاد کافئین (فرآورده‌های تونیک با داروهای ضد درد ترکیبی) خودداری شود

■ آسپیرین و تئوفیلین (که در بعضی از فرآورده‌های ضد سرماخوردگی وجود دارد) توصیه نشود

■ از تجویز مقادیر بیش از حد مجاز ویتامین A اجتناب گردد

کائولین، لوپرامید، بیسموت سبب سالیسیلات، attapulgite و یا ORS. ملاحظه می‌شود که عرضه و ارایه داروهای OTC نیاز به زمینه‌های علمی و تجربی قابل ملاحظه‌ای دارد. با استفاده از الگوریتم‌های مندرج در کتاب‌های مرتبط با داروهای بدون نسخه می‌توان با سؤالات مناسب در زمینه هر شکایت آشنا شد و با پیروی از چنان مراتبی نهایتاً اقدام به تجویز داروی OTC مناسب نمود. ظرایف موجود در زمینه ارایه داروهای OTC که مبتنی بر گفتگو با بیمار و کسب اطلاعات از او می‌باشد این کار را سهل و ممتنع می‌سازد. همکاری بیمار با داروساز شرط اصلی رسیدن به تصمیم مناسب خواهد بود مثلاً وقتی از بیمار سابقه حساسیت‌های دارویی او سؤال می‌شود یا از بیماری‌های زمینه‌ای او (سابقه دیابت، آسم، فشار خون و ...)، باید هم سؤال را به زبان ساده مطرح کرد و هم به پاسخ‌های بیمار توجه کافی نمود. باید به بیمار خاطر نشان کرد که یک داروی معمولی ضد احتقان، می‌تواند موجب افزایش فشار خون شود. باید از شغل بیمار نیز سؤال کرد گاهی عامل بروز ناراحتی را می‌توان در محیط کار جستجو کرد و گاهی نیز باید مراقب آثار جانبی دارو بر عملکرد بیمار در محیط کارش بود.

تجویز داروهای OTC برای گروه‌های خاص مثل سالمندان، خانم‌های باردار و شیرده و بالاخره کودکان مستلزم رعایت ملاحظات

دارو محدوده سنی را ۲ سال در نظر گرفت.

۱- دهان شویه‌های ضد پوسیدگی دندان و ژل‌های درمانی در این زمینه، برای کودکان زیر ۱۲ سال با نظارت تجویز شود، برای کودکان کمتر از ۶ سال تجویز این داروها بدون نظارت پزشک یا دندانپزشک مجاز نیست

۲- خمیردندان‌های حاوی فلوراید، برای بچه‌های زیر ۶ سال با نظارت تجویز شود. برای بچه‌های زیر ۲ سال این داروها توصیه نمی‌شود

۳- داروهای مصرفی برای بیماری مسافرت (Motion Sickness) مکلیزین برای ۱۲ سال و بالاتر / سیکلیزین برای ۶ سال و بالاتر و دایمن هیدرینات برای کودکان بالاتر از ۲ سال توصیه می‌شود

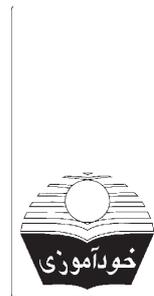
۴- ملین‌ها، حداقل ۲ سال سن برای تجویز فرآورده‌های حاوی این اجزا ضروری است:

- شیاف گلیسرین، سوربیتول، تنقیه‌های روان‌کننده (Lubricant)، سیتترات، هیدروکساید یا سولفات منیزیم، روغن کرچک
- از مصرف فرآورده‌های حاوی پسیلیوم، بیساکودیل (خوراکی یا شیاف) و ... در کودکان زیر ۶ سال باید خودداری کرد
- برای کودکان کمتر از ۱۲ سال تجویز فرآورده‌های حاوی سبوس (Bran) و سنا منع شده است
- ۵- داروهای ضد اسهال - حداقل سن برای تجویز این فرآورده‌ها ۳ سال تعیین شده است. فرآورده‌های حاوی لوپرامید برای سنین ۶ و

- در تجویز فرآورده‌های حاوی کدئین رعایت احتیاط، الزامی است
- به طور کلی از مصرف داروهای غیر ضروری خصوصاً در سه ماهه اول خودداری شود
- علاوه بر این در هنگام شیردهی مصرف ملین‌های حاوی فنل فتالین و نیز داروهای ضد احتقان حاوی افدرین توصیه نمی‌گردد.

ج- در کودکان

- ضد احتقان‌های خوراکی و موضعی (قطره‌های بینی) مصرف نشود
- از مصرف داروهای آنتی‌هیستامین به عنوان داروهای سداتیو اجتناب گردد
- مناسب‌ترین داروی ضد اسهال، ORS به شمار می‌آید هر چند در متن مقاله به داروهای دیگر نیز اشاره شد
- به عنوان تب‌بر در مواردی که دلیل تب عفونت‌های ویروسی باشد به بچه‌ها آسپیرین داده نشود (اجتناب از وقوع سیندرم رای)
- از مصرف پیشگیرانه داروهای ضد انگل (ضد جرب - ضد شپش) خودداری شود
- سازمان غذا و داروی امریکا علاوه بر ضوابطی که ذکر شد یک محدوده سنی نیز برای هر یک از فرآورده‌هایی که بدون نسخه قابل تهیه هستند، قایل شده است که در اینجا تنها به مواردی از آن اشاره می‌شود. FDA تاکید می‌کند که اگر در تک‌نگاشتی به حداقل سن برای تجویز دارویی اشاره نشده باشد بایستی در مورد آن

دارویی موجود در کشور را به عنوان داروهای OTC معرفی کرده که می توان با رعایت ضوابطی آن ها را بدون نسخه در اختیار بیماران قرار داد. در این شیوه نامه تاکید شده که داروهای بدون نسخه فقط توسط داروساز شاغل در داروخانه و با رعایت جوانب علمی، اخلاقی و اجتماعی قابل تحویل می باشد. ضمن آن که چگونگی مصرف، احتیاطات، تداخلات و ... باید به اطلاع بیمار برسد.

بالا تر تجویز می گردد. علاوه بر محدوده سنی، FDA یک دوره زمانی محدود نیز برای مصرف داروهای بدون نسخه در نظر گرفته است. مصرف دارو خارج از این محدوده های زمانی فقط با توصیه پزشک مجاز است.

- ۱- داروهای ضد درد لته حداکثر ۷ روز
  - ۲- آنتاسیدها حداکثر ۲ هفته
  - ۳- H₂ - بلاکرها حداکثر ۲ هفته
  - ۴- ملین ها حداکثر ۷ روز
  - ۵- داروهای ضد اسهال حداکثر ۲ روز
  - ۶- داروهای ضد هموروئید حداکثر ۷ روز
  - ۷- داروهای خوراکی ضد احتقان بینی حداکثر ۷ روز
  - ۸- محصولات ضد گلو درد حداکثر ۲ روز (اگر گلو دردی بیش از ۷ روز به طول بیانجامد مراجعه به پزشک، ضروری است)
  - ۹- داروهای ضد سرفه، خلط آور حداکثر ۷ روز
  - ۱۰- داروهای ضد درد برای بزرگسالان حداکثر ۱۰ روز
  - ۱۱- داروهای ضد درد برای کودکان (حاوی ASA یا استامینوفن) حداکثر ۵ روز
  - ۱۲- داروهای ضد درد برای کودکان (حاوی ایبوپروفن) حداکثر ۳ روز
- در خاتمه باید خاطر نشان کرد که طی شیوه نامه ای حوزه معاونت دارویی وزارت بهداشت، حدود ۱۳۰ قلم از فرآورده های

منابع

1. Brass EP Changing the status of drugs from prescription to OTC availability N.Engl.J.Med sep 13 2003 810-816.
2. Bond CM & Bradleyc. OTCs : the interface between the community pharmacist and patients BMJ 1996; 312: 758-760.
3. Masonp OTC weight control products. the pharmaceutical J. 20 July 2002 103-105.
4. Wan po A & wan po G. OTC Medications Blackwell scientific publications. 1992

